

יורשי הבעל אומרים: אשה מתה ראשונה, והבעל ירש את אשתו, ואחרי שגם הוא מת, עובר הרכוש ליורשיו, שהם אביו או אחיו.

ויורשי האשה אומרים: בעל מת ראשון, ונפקעה ממנו זכות ירושת אשתו, ואחר כך מתה אשה, ולכן קרוביה ממשפחת אביה רוצים לרשת אותה —

בית שמאי אומרים: יחלוקו מספק.

ובית הלל אומרים נכסים, שהם נכסי צאן ברזל, שהיו קנויים לבעל, וצריך להחזיר את שוויים לאשה כשמגרשה או כשמת, ב"חזקתן", ויבואר בגמרא בחזקת מי הם.

כתובה, מנה או מאתים שהתחייב הבעל בנשואין — בחזקת יורשי הבעל, כיון שזה ממון שהבעל צריך לתת ועד היום הוא מוחזק בזה לכן משאירים בחזקתו.

נכסים הנכנסים והיוצאים עמה — נכסי מלוג הקנויים לאשה והבעל אוכל פירות, בחזקת יורשי האב. שהם היורשים של האשה, כיון שהם קנויים לה והביאה אותם מבית אביה לכן יורשיה מקבלים אותם.

גמרא:

שנינו במשנה, שלדעת בית הלל נכסי צאן קנח-ב ברזל הם בחזקתן.

ודנה הגמרא: בחזקת מי?

ואילו מהדורא בתרא דרב אשי, כשחזר ושנה פעם שניה את תלמודו, הוא אמר לן: יחלוקו!

ומסקנת הגמרא היא: והלכתא יחלוקו.

מיתובי, הגמרא מקשה על הפסק ששניהם חולקים, מהברייתא דלעיל: לשבח קרקעות כיצד? באיזה מקום לא גובה שבח קרקעות ממשועבדים?

הרי שמכר שדה להבירו, והשביחה הלוקח, ובא בעל חוב של המוכר, וטרפה מהלוקח עבור חובו, הרי כשהוא, הלוקח, גובה מהמוכר שלו את מה שטרפו ממנו, גובה את הקרן מנכסים משועבדים, ואת השבח מבני חורין.

ואם איתא, אם סוברים שכאשר הוא משעבד נכסים דאיקני לשני בעלי חובות, חולקים ביניהם, אם כן, חצי שבח מבעי ליה? הבעל חוב של המוכר צריך לטרוף רק חצי שבת, כיון שהשבח משועבד גם לקונה, עבור האחריות שהמוכר נתן לו, וגם לבעל חוב של המוכר!?

ומתרצת הגמרא: מאי "גובה", נמי דקתני, כוונת הברייתא היא לומר, שהבעל גובה מהשבח רק חצי שבת.

מתניתין:

נפל הבית עליו ועל אשתו, ואין לה בנים קנח-א ממנו [שבנים הם ראשונים לירושה], ואין ידוע מי מת קודם.

לו שיחלקו בנכסים כדי שהשני ירצה להלוות לו כסף. אבל זה לא מטעם חזרה כפי שמבאר הרשב"ם.

אמר רבי עקיבא [חולק על תנא קמא]: מודה אני בזו, שהנכסים בחזקתן.

והיינו, שבית הלל חולקים אף במשנתנו, וסוברים שהנכסים בחזקתן, כפי שיבואר בגמרא מי מוחזק בהם.

אמר לו בן עזאי: על חלוקין אנו מצטערים, אנו מצטערים שבמשנה הקודמת נחלקו בית שמאי ובית הלל, אלא שבאת לחלק עלינו את השווין, ואתה מוסיף מחלוקת במה שחברין אומרים שהם שווים.

גמרא:

דנה הגמרא: לפי בית הלל, הסוברים נכסים ב"חזקתן": בחזקת מי הם הנכסים?

רבי אילא אמר, בחזקת יורשי האב,

רבי זירא אמר, בחזקת יורשי הבן. כפי שיבואר לקמן.

כי פליק רבי זירא, כאשר עלה לארץ ישראל, קם בשיטתיה דרבי אילא, הוא הודה לדברי רבי אילא, שבחזקת יורשי האם.

אמר רבי זירא: שמע מינה, אירא דארץ ישראל מחכים. האויר של ארץ ישראל החכימו, ולכן עמד על אמיתת הדברים והודה לדברי רבי אילא.

ומבאר הגמרא: וטעמא מאי, מה היא סברתו שבחזקת יורשי האם הם? — הואיל

רבי יוחנן אמר: בחזקת יורשי הבעל. כיון שהם קנויים לו עד זמן הגרושין, לכן הוא מוחזק בהם ויורשיו מקבלים אותם.

ורבי אלעזר אמר: בחזקת יורשי האשה. כיון שלמעשה היא הביאה את הנכסים, והוא מקבל אותם על מנת להחזירם.

ורבי שמעון בן לקיש משום בר קפרא אמר, יחלוקו.

וכן תני בר קפרא — הואיל וחללו באים לירש, יורשי הבעל שהם קנויים לו בינתיים, וחללו באים לירש, יורשי האשה שהיא הביאה אותם מבית אביה, לכן, מספק, יחלוקו.

מתניתין:

נפל הבית עליו ועל אמו, על רחל אשת יעקב ועל בנה יוסף,

יורשי הבן, שהם אחיו מיעקב, כגון ראובן, אחי יוסף, אומרים: האם, רחל, מתה ראשונה, ויוסף ירש אותה, ולכן הם יורשים את יוסף (129).

ויורשי רחל אומרים: יוסף מת ראשון, ולא ירש את אמו, ולכן הם יורשים אותה —

אלו ואלו, בית שמאי ובית הלל, שנחלקו במשנה הקודמת, כאן מודים, שיחלוקו מספק.

את אמו. והספק אם אמו מתה אחרי יוסף א"כ יוסף ירש חצי וראובן יורש את יוסף כיון שהם אחים מאותו אבא. נמצא שבנימין ודאי בחצי ועל החצי השני יש ספק ואין ספק מוציא מידי

129. הרשב"ם מדגיש שמדובר שלרחל אין בנים אחרים אבל אם יש לה בן נוסף בנימין שנולד מאדם אחר לא מיעקב אז ראובן לא יקבל כלום כיון שלבנימין ודאי מגיע חצי כיון שהוא יורש

אך הגמרא דוחה שהלכה זו אינה נכונה, ובודאי היא משובשת, ולא נאמרה כך, כי:

לזה, **מאי מפיק?** מה ולמה מוציא הלווה מיד הלקוחות שמכר להם הוא או אביו, בגלל שהוא לזה?!

ועוד, לקוחות — **מאי עבדתייהו?** הרי כלל לא נזכר בתחילה שהיו לקוחות בשעה שלווה הבן בחיי האב?!

אלא, אי אתמר, הכי אתמר, צריך לומר קנט-א ששלחו דין אחר:

בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו, בן שמכר את חלקו בירושת אביו בחיי אביו, ומת הבן בחיי האב, ואחר כך מת האב, הרי **בנו** של הבן, נכדו של הסבא, **מוציא מיד הלקוחות** את הקרקע של הסבא שמכר להם אביו, כיון שכאשר מכר להם אביו את נכסי הסבא, הנכסים עדיין לא היו שייכים לו, לפי שהסבא היה חי אז. וזו היא **שקשה בדיני ממונות**.

והגמרא מבארת את הקושי: **ולמררו ליה: אבוך מזובין, ואת מפיק!** שהלקוחות יאמרו לבנו הבן: אביך מכר לנו, ומדוע אתה לא מקיים את המכירה של אביך? (131)

והחזקה נחלה באותו השבט של האם, לכן משאירים בחזקת יורשי האם, (130) שהיא מתייחסת לשבט אביה.

שנינו במשנה: **ואמר לו בן עזאי, על החלוקין אנו מצטערים וכו'!**

אמר רבי שמלאי: ערא אמרה, מכאן אנו לומדים כי **בן עזאי, תלמיד חבר דרבי עקיבא הוה.** היה תלמידו וגם חברו של רבי עקיבא, **דקאמר ליה בלשון נוכח, "שבאת",** מכך שהוא פנה אליו בלשון נוכח, שהיא לשון של חבר.

ועתה דנה הגמרא במה שהיה ידוע, שהיה דין אחד בדיני ממונות, ששלחו אותו מארץ ישראל לבבל, והיתה עליו קושיא, ואף על פי כן פוסקים אותו להלכה. והגמרא דנה מהו אותו הדין ששלחו משם, ומה קשה עליו.

שלחו מתב: בן שלוח בנכסי אביו, בן אשר שיעבד את נכסי אביו כערבים להלוואתו, **בחיי אביו, ומת הבן בחיי אביו,** ואחר כך מת אביו, **בנו מוציא מיד הלקוחות.** הבן שלו, שהוא הנכד, מוציא את הנכסים מיד הלקוחות. וזו היא ההלכה **שקשה בדיני ממונות**.

131. הראשונים התקשו מאד בדברי הגמרא, הרי אין אדם מוכר דבר שלא בא לעולם. ואף לרבי מאיר הסובר שאפשר למכור, זה דוקא אם יגיע לרשותו, אבל כאן הרי הבן מת לפני שירש את הנכסים, ואם כן, פשוט הוא שהבן יכול להוציא מהלקוחות. והתוס' מתרצים: א. הנדון הוא על הדמים שהלקוחות שילמו, שיוכלו לגבות מהנכסים, כיון שמלוה על פה גובה מן היורשים.

ודאי אבל תוס' חולקים שכאן זה לא שייך שמה שהוא מוחזק בחצי לא עושה אותו מוחזק בהכל. 130. באיילת השחר העיר, שזה מובן בקרקעות, אבל במטלטלין לא מצאנו חשיבות לשבטים. ולכן, יתכן שמישהו ממשפחתה יקבל, למרות שהוא בן לשבט אחר, ומשפחת בנה הוא מאותו השבט. לכן צריך לומר, שהכוונה היא, שהחזקה נחלה באותה משפחה.